

Innst. S. nr. 204

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til Riksrettsutvalget og Stortingets ansvarskommisjon

Til Stortinget

INNLEDNING

Stortinget vedtok 20. februar 2007 endringer i riksrettsordningen, jf. Innst. S. nr. 94 (2006-2007) om endringer i Grunnloven, Innst. O. nr. 38 (2006-2007) om endringer i ansvarlighetsloven og riksrettergangsloven, samt Innst. S. nr. 107 (2006-2007) om endringer i Stortingets forretningsorden. De vedtatte endringer i riksrettsordningen bygger på et forslag fremlagt av et utvalg nedsatt av Presidentskapet for å vurdere alternativer til riksrettsordningen. Utvalgets rapport er trykket som Dokument nr. 19 (2003-2004).

Endringene forutsetter at det opprettes to nye organer for behandling av saker om konstitusjonelt ansvar - Stortingets ansvarskommisjon og Riksrettsutvalget. Stortingets presidentskap fremmer i denne innstillingen forslag til medlemmer av disse to organer i henhold til riksrettergangsloven § 30 og Grunnloven § 86. Videre fremmes forslag om fullmakt for Presidentskapet til å fastsette godtgjørelse til medlemmene, samt forslag til budsjettmessig inndekning for de utgifter som måtte påløpe.

STORTINGETS ANSVARSKOMMISJON

Stortingets ansvarskommisjon er et nytt, uavhengig særorgan som Stortinget kan be om å innlede undersøkelser med sikte på å avklare om det er grunnlag for å gjøre konstitusjonelt ansvar gjeldende mot noen. Kommisjonen skal bestå av 5 medlemmer oppnevnt av Stortinget for en seksårsperiode, og rapporterer til Stortinget.

I premissene i Dokument nr. 19 (2003-2004) sies det følgende om sammensetningen av ansvarskommisjonen s. 42 og 43:

"Ved sammensetningen av en ansvarskommisjon mener utvalget at det bør legges vekt på hensynet til kompetanse, men også hensynet til uavhengighet. Kommisjonen bør i første rekke ha påtale- og etterforskningskompetanse, men også statsrettslig kompetanse er ønskelig. Utvalget peker på at Stortinget for eksempel vil kunne innhente forslag til medlemmer fra Riksadvokatembetet, Økokrim, universitetsmiljøet og Riksrevisjonen, men understreker at Stortinget står fritt mht. å velge medlemmene. I tillegg må kommisjonen kunne anta bistand når behovet melder seg, og i den forbindelse trekke inn annen kompetanse etter behov for eksempel på det operative plan.

Utvalget peker på at personer med politisk erfaring også kunne tenkes å være aktuelle innenfor rammen av etterforskningsenheten, særlig fordi utvalget går inn for at den skal avgi innstilling i påtalespørsmålet, og ikke bare klarlegge faktum og det rettslige grunnlaget for ansvar.

En ansvarskommisjon vil være et eksternt organ for Stortinget. Utvalget foreslår at Stortinget skal velge medlemmene etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Stortinget utpeker i den forbindelse også leder for kommisjonen.

Medlemmer av kommisjonen bør velges for en periode på 6 år. Av hensyn til kontinuitet bør ikke alle medlemmer kunne skiftes ut samtidig, og utvalget foreslår derfor at tre av medlemmene velges første gang for en tre års periode. Utvalget forutsetter at Stortinget vil ha adgang til å foreta suppleringsvalg dersom det skulle bli nødvendig å endre kommisjonens sammensetning i løpet av funksjonsperioden. Stortinget skal også i særlige tilfeller kunne erstatte et medlem i kommisjonen i en enkelt sak dersom det skulle bli nødvendig for eksempel pga. inhabilitet, jf. utkast til ny § 30 i riksrettergangsloven."

Presidentskapets merknader

Presidentskapet har lagt vekt på å finne frem til en sammensetning av ansvarskommisjonen som svarer med de forutsetninger som er lagt til grunn av utvalget. Presidentskapet har også lagt vekt på å

få et medlem med erfaring fra parlamentarisk virksomhet. Presidentskapet finner for sin del at tre av medlemmene i denne omgang bør velges for en hel periode, dvs. seks år, mens to av medlemmene velges for tre år. Ved fremtidige valg vil valgperioden bli seks år for samtlige medlemmer, og man vil dermed unngå å måtte bytte ut alle kommisjonens medlemmer samtidig. Som utvalget peker på, er det for øvrig ikke noe i veien for at det foretas suppleringsvalg underveis i perioden dersom det skulle bli nødvendig. Det er heller ingen ting i veien for re-oppnevning av medlemmer for en ny periode.

I medhold av riksrettergangsloven § 30 foreslås det at følgende oppnevnes som medlemmer av Stortingets ansvarskommisjon:

Professor dr. juris Erling J. Husabø, Bergen (leder)
Advokat Ellen Holager Andenæs, Oslo
Førstestatsadvokat Siri S. Frigaard, Oslo
Utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde, Bergen
Spesialrådgiver Gunnar Larsen, Oslo.

Erling J. Husabø, Kjellbjørg Lunde og Siri S. Frigaard oppnevnes for en periode på seks år, mens Ellen Holager Andenæs og Gunnar Larsen oppnevnes for en periode på tre år.

RIKSRETTSUTVALGET

Riksrettsutvalget utgjør det politiske innslag i Riksretten som også har medlemmer fra Høyesterett. Ifølge Grunnloven § 86 består Riksretten av seks medlemmer valgt av Stortinget - det såkalte Riksrettsutvalget - og fem høyesterettsdommere som skal være de med lengst ansiennitet, inkludert høyesterettsjustitiarius.

I Dokument nr. 19 (2003-2004) s. 47 og 48 sies følgende om medlemmene i Riksrettsutvalget:

"Etter utvalgets syn bør den norske Riksretten sammensettes på tilsvarende måte som den danske ved at Stortinget velger medlemmer til Riksretten som ikke kan være møtende stortingsrepresentanter. Heller ikke sittende statsråder skal kunne velges som medlemmer av Riksretten. Den svekkelse av det politiske element dette medfører er for så vidt en uunngåelig følge av å styrke uavhengigheten. Det vil likevel være opp til Stortinget - når det velger medlemmer til Riksrettsutvalget - å vurdere hvor tung politisk forankring de enkelte medlemmene av utvalget skal ha. Medlemmer av Riksrettsutvalget kan være tidligere stortingspolitikere eller statsråder, eller de kan være uten politisk bakgrunn og uten klare partipolitiske preferanser. Hvilke personer som bør velges, bør Grunnloven overlate til Stortinget. Det danske utvalget består ofte av nylig avgåtte folketingsrepresentanter eller statsråder, og utvalget mener for sin del at disse er særlig aktuelle som medlemmer i Riksretten.

Den danske grundloven bestemmer at Folketinget skal velge medlemmer til Rigsretten "efter forholdstall". Med andre ord sikres Rigsretten en tilsvarende politisk sammensetning som Folketinget - når det sees bort fra Højesterets medlemmer. Det kan spørres om et slikt forholdstallskrav også bør være grunnlovfestet i den norske Grunnloven. At utvalget gjøres politisk representativt, sikrer at Riksretten ikke sammensettes slik at den utnyttes som partipolitisk maktmiddel overfor regjeringen. Utvalget antar imidlertid at det neppe

er tilstrekkelig grunn til å legge rettslige bindinger på Stortinget i denne henseende.

Valget av medlemmer til Riksrettsutvalget bør skje periodisk, ikke i forbindelse med den enkelte riksretts-sak. Slik unngås at valget, og dermed sammensetningen av Riksretten, påvirkes av den enkelte sak. I Danmark ble det opprinnelig foreslått at utvalget skulle velges for 4 år av gangen, tilsvarende Folketingets valgperiode. Dette ble i det endelige grunnlovsvedtak endret til 6 år med den begrunnelse at en slik valgperiode i større grad ville sikre Rigsrettens uavhengighet fra de skiftende politiske forhold. Om denne endringen uttaler Ross: "Det er hermed tilkendegivet at de valgte riksrettsdommere sitter i domstolen som representanter for den politiske innsikt og ikke som eksponenter for den til enhver tid bestående politiske magtkonstellasjon i tinget." Dette er etter utvalgets syn en naturlig løsning også i Norge, jf. forslag til endring av Grunnloven § 86 tredje ledd."

(...)
"Det bør etter utvalgets syn være tilstrekkelig med 6 medlemmer i Riksrettsutvalget, og det foreslås at det velges 4 varamedlemmer. Det vil etter utvalgets syn ikke være praktisk med personlige varamedlemmer i de tilfeller man har behov for å erstatte noen av rettens legdommere underveis i saken. Noen av varamedlemmene vil måtte følge saken for å kunne tre inn ved eventuelt forfall. Dette vil ikke være mulig dersom man har personlige varamedlemmer med mindre samtlige skulle følge rettsforhandlingene, noe utvalget ikke finner tjenlig."

I Innst. O. nr. 38 (2006-2007) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen heter det om Riksrettsutvalgets medlemmer:

"Komiteen understreker at det vil være opp til Stortinget - når det velger medlemmer til Riksrettsutvalget - å vurdere hvor tung politisk forankring de enkelte medlemmer skal ha. Sittende medlemmer av regjeringen eller møtende stortingsrepresentanter kan etter forslaget til ny sammensetning av Riksretten ikke velges til medlem eller stedfortreder. Selv om vararepresentanter til Stortinget ikke er utelukket fra å bli valgt - med mulig forbehold for fast møtende vararepresentanter for statsråder og statssekretærer - bør man slik komiteen ser det, unngå å velge disse."

Presidentskapets merknader

Presidentskapet slutter seg til de forutsetninger som er lagt til grunn av utvalget og av kontroll- og konstitusjonskomiteen. Etter samråd med stortingsgruppene foreslår Presidentskapet følgende medlemmer og stedfortredere til Riksrettsutvalget:

Medlemmer:

Wenche Cumming (Finnsnes),
Bjarne Mørk Eidem (Oslo),
Generalsekretær Eirik Moen (Oslo),
Jorunn Ringstad (Askvoll),
Tor Mikkell Wara (Oslo)
Gunhild Øyangen (Agdenes).

Stedfortredere:

1. Lars Gunnar Lie (Fjell)
2. Knut Hanselmann (Askøy)
3. Kjell Engebretsen (Drøbak)
4. Oddbjørg Ausdal Starrfelt (Bryne).

Både medlemmene og stedfortrederne oppnevnes for en periode på seks år.

Presidentskapet viser til at stedfortrederne er rangert slik at første stedfortreder står nærmest til å tre inn dersom et av medlemmene i Riksrettsutvalget har forfall, deretter følger andre stedfortreder osv.

DEKNING AV UTGIFTER

Det foreslås at Presidentskapet gis adgang til å fastsette godtgjørelser til medlemmene av både Stortingets ansvarskommisjon og Riksrettsutvalget.

Ansvarskommisjonen organiserer selv sitt arbeid, og utgiftene både til kommisjonen og til Riksrettsutvalget vil variere fra år til år avhengig av om organene får saker til behandling. Det er i det vesentlige når ansvarskommisjonen får oppdrag av Stortinget at det vil påløpe utgifter til godtgjørelser, sekretariat, vitner, oppnevnte forsvarere mv. For øvrig antas det at det kan være aktuelt for kommisjonen for eksempel å avholde faglige samlinger også uten at det foreligger konkrete oppdrag. Et estimat for oppstartskostnader inneværende år kan skjønnsmessig settes til 100 000 kroner. Det foreslås at utgiftene til riksrettsorganene dekkes over Stortingets budsjett.

PRESIDENTSKAPETS TILRÅDING

Presidentskapet viser til ovenstående, og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Som medlemmer av Stortingets ansvarskommisjon for tidsrommet 1. juni 2007 til 1. juni 2013 velges:

Erling J. Husabø, Bergen (leder), Siri S. Frigaard, Oslo og Kjellbjørg Lunde, Bergen.

Som medlemmer av Stortingets ansvarskommisjon for tidsrommet 1. juni 2007 til 1. juni 2010 velges Ellen Holager Andenæs, Oslo og Gunnar Larsen, Oslo.

II

Som medlemmer av Riksrettsutvalget for tidsrommet 1. juni 2007 til 1. juni 2013 velges: Wenche Cumming, Finnsnes, Bjarne Mørk-Eidem, Oslo, Eirik Moen Oslo, Jorunn Ringstad, Askvoll, Tor Mikkell Wara, Oslo og Gunhild Øyangen, Agdenes.

Som stedfortreder til Riksrettsutvalget for tidsrommet 1. juni 2007 til 1. juni 2013 velges:

1. Lars Gunnar Lie, Fjell
2. Knut Hanselmann, Askøy
3. Kjell Engebretsen, Drøbak
4. Oddbjørg Ausdal Starrfelt, Bryne

III

Stortingets presidentskap får fullmakt til å fastsette godtgjørelser for medlemmene av Stortingets ansvarskommisjon, for kommisjonens sekretariat og for Riksrettsutvalget.

IV

Det samtykkes i at Stortinget i 2007 kan overskride bevilgningen på kap. 41 post 1 Driftsutgifter for å dekke nødvendige utgifter til Stortingets ansvarskommisjon og Riksrettsutvalget.

Oslo, i Stortingets presidentskap, den 16. mai 2007

Thorbjørn Jagland

Berit Brørby

Carl. I. Hagen

Ola T. Lånke

Inge Lønning

Ågot Valle

